

ПРИМЕНА АНАЛИЗЕ ФИНАНСИЈСКИХ ИЗВЕШТАЈА У КОРПОРАТИВНОМ УПРАВЉАЊУ**APPLICATION OF FINANCIAL STATEMENT ANALYSIS IN CORPORATE GOVERNANCE**Лазар Милић, Богдан Кузмановић, *Факултет техничких наука, Нови Сад***Област: ИНДУСТРИЈСКИ МЕНАѢМЕНТ**

Кратак садржај – У раду је представљен значај примена анализе финансијског извештавања у корпоративном управљању. Рад је посвећен корпоративном управљању, а такође се бави начелима и процесом управљања ризиком, и дат је осврт на стратегију управљања ризиком и интерну ревизију. Практични део рада је посвећен анализи финансијских извештаја компаније НИС, који су од пресудног значаја приликом доношења одлука од стране менаѢмента за управљање организацијом.

Кључне речи: *Корпоративно управљање, управљање ризицима, ризици, интерна ревизија*

Abstract – *The thesis presents the importance of applying the analysis of financial reporting in corporate governance. The thesis is devoted to corporate governance, and also deals with the principles and process of risk management, and an overview of risk management strategy and internal audit is given. The practical part of the master's thesis is devoted to the analysis of the financial reports of the NIS company, which are of crucial importance when making decisions by the management for the governance of the organization.*

Keywords: *Corporate governance, risk management, risks, internal audit*

1. УВОД

Као скуп система, принципа и процеса којим се управља предузећем, корпоративно управљање обезбеђује, усмерено или контролисано, испуњење циљева. То спроводи на начин који додаје вредност предузећу. Сваки систем, па и пословни, састоји се од низа међусобно повезаних и условљених подсистема, који су у међусобној корелацији и који су усмерени на остварење циљева којима систем тежи и који су му унапред дефинисани и одређени.

Интерна контрола, као функционално и организационо повезана целина, усмерена је на превентивно спречавање непожељних појава, и корективно отклањање предуслова за настанак истих. Различита пословна окружења и економски системи, створила су различите моделе који дефинишу и устројавају систем интерних контрола (COSO, CoCo, SAC и COBIT).

НАПОМЕНА:

Овај рад проистекао је из мастер рада чији ментор је био проф. др Богдан Кузмановић.

Када је у питању интерна ревизија, предмет њеног интересовања јесу и сви појединци и организациони делови, али и сви пословни процеси.

Квалитетан рад интерне ревизије започиње проценом ризика, а завршава праћењем остварења препорука датих кроз сачињене извештаје о раду. Као елемент система интерних контрола, интерна ревизија може пружити снажну подршку унапређењу пословања било које организације.

2. КОРПОРАТИВНО УПРАВЉАЊЕ

Корпоративно управљање је систем којим су компаније управљане и контролисане. Структура управљања одређује расподелу права и одговорности између различитих интересената у корпорацији (одбор директора, руководство, акционари, повериоци, ревизори, регулаторна тела и тако даље) и одређује правила и процедуре за доношење одлука у области пословања корпорације. Управљање обезбеђује структуру кроз коју корпорација поставља и остварује своје циљеве и кроз изграђене механизме прате се акције, политике и спровођење одлука корпорације.

У циљу јасног прецизирања појма корпоративног управљања, неопходно је поћи од анализе појединих дефиниција истог појма. У литератури је често коришћена (а чини се и опште прихваћена) дефиниција из извештаја Адриана Кадбурија (Adrian Cadbury), према којој: „Корпоративно управљање је систем којим су компаније управљане и контролисане”.

Одбор директора одговоран је за управљање компанијама.

Улога акционара у управљању јесте да именују директора и ревизора те да се увере да је одговарајућа структура управљања на месту. Одговорности одбора укључује:

- постављање стратешких циљева компаније,
- омогућавање руководству да оствари циљеве,
- надзор управљање пословањем и
- извештавање акционара.

Корпоративно управљање је целовит систем права, процеса и контрола успостављених интерно и екстерно над управљањем пословања ентитета, а са циљем заштите интереса свих заинтересованих страна.

3. НАЧЕЛА И ПРОЦЕС УПРАВЉАЊА РИЗИКОМ

Фокус доброг управљања ризиком је идентификација и митигација (регулација, елиминација) ризика. Циљ процеса управљања ризиком је да заштити институцију од неприхватљивих губитака, и уједно додатно увећа вредност пословних активности организације. Он омогућава разумевање о потенцијалним лошим и добрим странама свих фактора који могу да утичу на организацију.

Оквирна начела управљања ризиком привредних субјеката су:

- процес који се одвија и тече унутар предузећа;
- управљан од стране људи на свим нивоима организације;
- примењен у постављању стратегије;
- примењен широм предузећа, на сваком нивоу и у оквиру сваке пословне јединице;
- дизајниран да идентификује потенцијалне догађаје, који, уколико се догоде, утичу на предузеће;
- обезбеђује прихватљиву гаранцију менаџменту и управи предузећа;
- способан за постизање циљева у једној или више одвојених, али преклапајућих категорија.

Управљањем ризика се са једне стране повећава вероватноћа успеха, док са друге стране смањује вероватноћу неуспеха и неизвесност око постизања општих циљева организације. Управљање ризиком значи оптимизацију трошкова руковођења ризиком на начин да нико не буде оштећен.

4. СТРАТЕГИЈА УПРАВЉАЊА РИЗИКОМ И ИНТЕРНА РЕВИЗИЈА

Процена и предвиђање будућих исхода на тржишту су незаобилазан елемент стратегије сваке корпорације. Основно питање које мора да се разреши је како заштити пословање, ако се тржишна предвиђања не остваре. Предвиђање на једној страни и хеџинг на другој страни, постали су императив пословања свих компанија. Да би се ризик у потпуности схватио, потребно је сагледати све чиниоце који га условљавају и одређују и објаснити њихову повезаност са ризиком. Постоје појмови који су тесно повезани са ризиком, а који помажу да се ризик ближе одреди и разуме, док их неко сматра и елементима ризика. Ту се убрајају: неизвесност, опасност, hazard, непосредан узрок, шанса или могућност да се штета догоди, штетни догађај и штета.

У току пословања, компаније из свих области привредног и друштвеног сектора се сусрећу са многобројним ризицима. Уобичајена подела јесте на нефинансијске и финансијске ризике.

С обзиром да ће анализа финансијских извештаја представљена у овом раду бити урађена на примеру компаније НИС – Нафтна индустрија Србије, у наставку рада навешћемо врсте ризика са којима се ова компанија сусреће у свом пословању. Групу нефинансијских ризика сачињавају оперативни, пројектни, стратешки, репутациони, правни и ризици усклађености. У финансијске ризике убрајамо девизни, каматни, ризик ликвидности, кредитни, ризик концентрације и робно-ценовне ризике.

Политички ризик је ризик настанка негативних ефеката на пословне циљеве компаније због отежаног обављања пословних активности услед увођења економских рестриктивних мера групацији у оквиру које компанија послује или ограничења државних и других органа земље у којој послује. Главни политички ризици са којима се компанија сусреће су ризици увођења економских рестриктивних мера ЕУ и САД Гаспром њефт Групи и ризици државног регулација – једностране акције државних органа које утичу на пословање компаније.

Комплексни амбијент у којем савремене компаније послују захтева анализу претходног и тренутног стања, као и предвиђање будућих кретања. Интерна ревизија се све више окреће процесу управљања ризицима, како би менаџменту обезбедила доношење адекватних пословних одлука.

Уколико постављени процес управљања ризиком не идентификује, процењује и управља ризиком на адекватан и ефикасан начин, секундарна улога интерне ревизије се огледа у пружању савета и препорука менаџменту у вези са идентификацијом и проценом ризика, побољшањем процеса управљања ризиком, предлагањем стратегије за управљање ризиком и сл. Ни у ком случају интерна ревизија не би требала самостално да доноси одлуке о управљању ризиком.

5. ФИНАНСИЈСКО ИЗВЕШТАВАЊЕ И ЗНАЧАЈ АНАЛИЗЕ ИЗВЕШТАЈА У КОРПОРАТИВНОМ УПРАВЉАЊУ

Финансијски извештаји пружају информације о финансијском положају, успешности и променама у финансијском положају предузећа. Сет финансијских извештаја чини биланс стања, биланс успеха, извештај о токовима готовине, извештај о променама на капиталу и напомене уз финансијске извештаје.

У савременом привредном животу биланси се користе кад год треба изразити стање и резултат неке привредне активности. Биланс стања је финансијски извештај о стању имовине, капитала и обавеза на дан састављања обрачуна, односно на дан билансирања. Биланс успеха се саставља за одређени извештајни период у коме су исказани сви приходи и расходи и на основу њих утврђен добитак или губитак, с тим што се у њему приходи, расходи и резултат исказују у виду више подбиланса и то: пословни приходи, расходи и резултат, финансијски приходи, расходи и резултати и непословни и ванредни приходи, расходи и резултат. Међусобним сумирањем резултата подбиланса добија се укупни бруто – резултат предузећа као бруто - добитак или као бруто – губитак у обрачунском периоду.

Предузећа су у обавези да на крају сваке пословне године, након књижења свих пословних промена, своје пословне књиге закључају, у циљу утврђивања тачног и коначног стања а које за сврху има састављање финансијског извештаја. Овај извештај садржи податке о финансијском положају, успешности и свим променама које се тичу финансијског положаја предузећа. Биланс стања пружа информације које се тичу ликвидности и солвентности предузећа одређеног дана. Ликвидност првенствено интересује кредиторе и потенцијалне

кредиторе. Резултат пословања предузећа се може посматрати са више аспеката, и то са аспекта времена, простора, порекла и карактера. Такође, разликујемо нереализован и реализован резултат пословања предузећа.

Расподела финансијског резултата се врши у две фазе: у првој фази се утврђује део резултата који узима држава у облику разних дажбина, и део који остаје предузећу где су резултати остварени. Држава партнер учествује у расподели остварене добити, тако да предузећу остаје део добити после расподеле с државом. То је нето добит. Преостали део се распоређује како одлучи менаџмент предузећа.

6. АНАЛИЗА ФИНАНСИЈСКОГ ИЗВЕШТАВАЊА НА ПРИМЕРУ КОМПАНИЈЕ НИС – НАФТНА ИНДУСТРИЈА СРБИЈЕ

Од методолошких приступа у овом раду највише је коришћена анализа, и то двојако. Прво је теоријски извршена кратка анализа литературе тематски битне за рад, а затим и анализа практичног примера која показује утицај информација из финансијских извештаја на пословање компаније. У циљу постављања добре пословне политике и стратегије управљања, неопходно је сагледати пословање у претходном периоду како би се финансијски и оперативни показатељи пословања могли побољшати. И једни и други су веома важни при доношења одлука. Овај рад ће пажњу посветити финансијском извештавању у претходној, 2021. години, са нагласком на биланс успеха и извештај о новачним токовима, као и табеларном приказу финансијских показатеља кроз претходни период од неколико година. С обзиром на недавну нестабилност на глобалном тржишту цена нафте и сировина и потенцијални утицај вируса Covid-19 на потражњу, руководство компаније је разматрало утицај вируса Covid-19 на будућу продају и посебно на новчани ток НИС Групе. Током 2021. године перформансе су значајно побољшане услед раста цена нафте као и успешно спроведене оптимизације оперативних трошкова и приоритетизације инвестиционих улагања.

Табела 1: Кључни финансијски показатељи у пословању НИС-а од 2013-2021. године

Кључни финансијски показатељи	Јединица мере	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Нето добит (губитак)	млрд. РСД	21,0	(7,6)	16,6	25,1	27,0	15,0	14,6	27,8	48,3
ЕБИТДА	млрд. РСД	53,2	15,8	44,5	53,7	47,0	39,8	46,5	63,4	68,8
Приход од реализације	млрд. РСД	295,2	183,8	272	281,0	234,7	192,1	210,4	258,3	259,4
ОСГ	млрд. РСД	42,2	29,7	56,9	37,4	59,0	41,2	51,0	49,6	75,3
Укупна задуженост према банкама (total indebtedness)*	млн. ЕУР	590	590	590	577	553	631	618	515	355

Табела 2: Кључни финансијски показатељи у пословању НИС-а у 2020. и 2021. години

Кључни финансијски показатељи	Јединица мере	Q4 2021	Q3 2021	Q2 2021	Q1 2021	Q4 2020	Q3 2020	Q2 2020	Q1 2020
Нето добит (губитак)	млрд. РСД	7,6	7,2	4,5	1,5	0,7	1,9	(9,2)	(1,1)
ЕБИТДА	млрд. РСД	14,9	16,0	12,9	9,4	5,5	8,0	(2,9)	5,2
Приходи од продаје	млрд. РСД	94,9	84,5	67,5	48,2	48,5	49,4	33,4	52,6
ОСГ	млрд. РСД	21,8	5,8	15,0	(0,5)	10,1	13,4	7,8	(1,6)
Задуженост према банкама (total indebtedness)*	млн. ЕУР	590	589	604	641	590	636	616	619

Пројекција укупних токова готовине врши се на нивоу НИС Групе. Департаман за финансије прати континуирано ликвидност компаније како би обезбедило довољно готовине за потребе пословања, уз одржавање нивоа неискоришћених кредитних линија, тако да НИС Група не прекорачи дозвољени кредитни лимит код банака или услове из уговора о позајмицама. Овакво пројектовање узима у обзир планове НИС Групе у погледу измирења дугова, усклађивање са уговореним условима, усклађивање са интерно дефинисаним циљевима, и ако је применљиво, екстерне законске или правне захтеве као што су на пример валутна ограничења. Вишак готовине изнад нивоа потребног за управљање обртним капиталом полаже се као вишак готовине на орочене депозите.

Циљ управљања капиталом је да НИС Група задржи способност да настави да послује у неограниченом периоду у предвидљивој будућности, како би акционарима обезбедило повраћај (профит), а осталим интересним странама повољности, и да би очувало оптималну структуру капитала са циљем да смањи трошкове капитала. Да би очувала односно кориговала структуру капитала, компанија може да изврши корекцију исплата дивиденди акционарима, врати капитал акционарима, изда нове акције или, пак, може да прода средства како би смањила дуговање.

7. ЗАКЉУЧАК

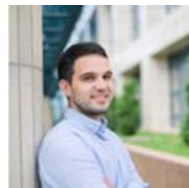
Финансијска анализа представља начин сакупљања и коришћења информација финансијског карактера с циљем да се оцени текуће финансијско стање, могући темпо развоја, прогнозира преспективно финансијско стање и положај компанија на тржишту капитала, открију доступни извори средстава и могућност њихове мобилизације и др.

На основу извршене анализе на примеру компаније НИС може се донети закључак да добијени показатељи осликавају стање компаније у целини. Текуће политичке напетости, од краја 2021. године, ескалирале су као последица даљег развоја ситуације са Украјином, што се негативно одразило на стабилност финансијских и тржишта робе. Дана 24. фебруара 2022. године, цене нафте премашиле су 100 америчких долара за барел. Није могуће одредити колико дуго ће трајати ова повећана нестабилност, нити на ком нивоу ће се коначно усталити наведени финансијски показатељи. Најављене су бројне санкције ради ограничавања приступа за руске субјекте финансијским тржиштима евра и америчког долара, укључујући укидање приступа међународном систему SWIFT. Руководству није могуће да предвиди са било којим степеном сигурности утицај свих ових неизвесности на пословање НИС Групе у будућности. Међутим, компанија нема значајних спољних дуговања и није дошло до било каквих прекида пословања, укључујући ланце снабдевања као последица санкција, војног сукоба и нестабилности тржишта робе и ширих тржишта.

8. ЛИТЕРАТУРА

- [1] Барјактаровић, Л., Управљање ризиком, Универзитет Сингидунум, Београд, 2009. год.
- [2] Бојовић П., Пословне финансије, Чигоја штампа, Београд, 2006. године.
- [3] Брили, Р., Мајерс, С., Маркус, А., Основи корпоративних финансија, Мате, Београд, 2009. год.
- [4] Вујовић, Р., Управљање ризицима и осигурање, Универзитет Сингидунум, Београд, 2009. године.
- [5] Кнежевић Г, „Анализа финансијских извештаја“, Београд, 2009. године.
- [6] Koutopis A., "Documenting Internal Controls", Internal Auditor, октобар 2008. године, превод објављен у Билтену Удружења интерних ревизора Србије, број 4., 2008. године.
- [7] Красуља Д. и Иванишевић М., Пословне финансије, Чигоја штампа, Београд, 2000. год.
- [8] Малинић, С. Д., Управљачко рачуноводство и обрачун трошкова и учинака, Интер принт, Крагујевац, 2005. године.
- [9] Милисављевић, М., Стратегијски менаџмент, Чигоја, Београд, 2000. године.
- [10] Петковић, В., Предузетништво, Виша пословна школа, Чачак, 2006. године.
- [11] Ставрић Б., Марђоковић Б., Гашовић М., Менаџмент, Наука и друштво Србије, Београд, 2004. године.
- [12] Станојевић, Љ., Станишић, М., Евалуација и ризик, Универзитет Сингидунум, Београд, 2005. године.
- [13] Стевановић Н, „Управљачко рачуноводство“, Београд, 2008. године.
- [14] Tunibull, S., Corporate Governance: Theories, Challenges and Paradigms, SSRN, 2000. године.
- [15] The Institute of Internal Auditors – UK and Ireland, Draft Position Statement on Risk Based Internal Auditing, 2003.
- [16] Hoffman, D., Risk management, Dow Jones – Irwin, Homewood Illinois, 1988. године.
- [17] Цветиновић, М., Управљање ризицима у финансијском пословању, Универзитет Сингидунум, Београд, 2008. године.
- [18] Интерна документа компаније НИС а.д. , Стандарда SD-13.02.01: Управљање ризицима, верзија 6.0.
- [19] Приручник Корпоративно управљање, Београд, 2011. године

Кратка биографија

Лазар Милић рођен је у Новом Саду 1994. Дипломирао на Факултету пословне економије Универзитета Едуконс. Студент на магистратури Руског државног универзитета за нафту и гас “И.М. Губкин“. Уписао је мастер академске студије школске 20/21 на ФТН, смер Инжењерски менаџмент, модул Организација и управљање предузетом.

Др Богдан Кузмановић рођен је 1964. у Ковилу. Основне и мастер студије је завршио на Економском факултету Универзитета у Новом Саду. Докторирао је на ФТН 2005. где ради као ванредни професор из области осигурања, превентивног инжењеринга и управљања ризицима. Оснивач је Српске асоцијације менаџера. Од 2012-2019. је директор економске функције Транснафта а.д. а од 2019. је генерални директор.